

Amt er der i disse 10 Aar solgt 61 Fæstegaarde til Fremmede, og det skaar i saa Henseende over ethvert som helst af Landets øvrige Amt. Dette er ganske forklarligt for Enhver, der kjender Gangen for Selveienoms Fremme i Holbæk Amt; thi i disse 10 Aar er det især Sædegaardseierne, der have solgt, og de have da solgt til Fremmede. Derfor der kommer til at ligge for om 5 eller 10 Aar en lignende Fortegnelse for Holbæk Amt, forudsiger jeg, at Forholdet vil være ganske anderledes, og at man saa vil faae dette Amt opført som et af dem, hvor det netop er Fæsterne og deres Nærmeste, der have kjøbt de fleste Gaarde; thi nu sælger man paa Fideikommisserne i Holbæk Amt, hvor man ikke har solgt i de omtalte 10 Aar. Hensigten med Udvalgets Flertals Forslag, saaledes som jeg haaber, at mine Bemærkninger i det forrige Udvalg med mig vilde være enige i at fremlægge det her i Thinget, hvis denne Lov overhovedet skal ud, vil være at slaa fast, hvad der hidtil har været Skik og Brug paa Fideikommisserne, og faae det garanteret som lovbestemt Coutume, inden det er muligt at afhænde Bøndergods særskilt fra Hovedgaardene til Fremmede, til Kapitalister, som have ganske andre Interesser end de nuværende. Jeg gjentager, og jeg er heri afvigende fra mange af mine Bemærkninger her i Salen, at jeg ikke anser det for nogen Statsfordel at faae de store Eiendomme adspaltede. Jeg tror, at det er et Held, at vi have saadanne; og jeg paastaar gjentagende, at der i ethvert af Sjællands Amt findes netop paa Fideikommisserne Hovedgaarde, der ere Mønstergaarde baade for Amtene og for hele Landet i Henseende til Landbrug, Mønstergaarde, som vi vilde savne, dersom der ikke var Fideikommissere, der havde Lyft og Raad til at spendere store Summer paa Experimenter, som vistnok ikke give dem nogen Fordel, men som oplyse Andre om, hvorledes de skulle drive deres Jord, og hvorledes de ikke skulle gjøre det. Denne Betragtning vedkjender jeg mig, og selv om det skulde lykkes ved den høitærede Ministers indsigtsfulde Virksomhed i Lovgivningsværket eller ved Andres Virksomhed at adskille denne Lov i to Dele, saaledes at vi kun fik den Del, som angaar

Sædegaardene, saa vil jeg sige, at der ikke er Andet vundet end at udføre en Grundlovsætning, som efter min Mening ikke vil drage synderlig praktisk Gavn efter sig. Der gives saa mange Særegenheder ved Fæstegodsets Overgang til Selveienom, at det er meget vanstelig at danne almindelige Regler derom, og den Udvikling, som i den Henseende foregaar i Landbosforholdene her, trænger til en helt anden Undersøgelse end den, som her ligger for. Jeg vilde ønske, at den ærede Minister havde ladet Thinget meddele en Oversigt over Priserne paa Bøndergods, som er solgt paa Fideikommisserne i de sidste Aar, og at vi da tillige havde faaet Oplysninger om Forholdet mellem Priserne paa de forskjellige Størrelser af Bøndersteder. Det er jo nemlig et Faktum, at jo mindre et Sted er, desto højere er Prisen forholdsvis paa det, om end ikke altid Prisen bliver progressivt stigende i Forhold til Stedets Eidenhed; men til de smaa Eiendomme er der for Tiden et stort Antal Liebhabere, og de ere altid dyrere end de større. Saavidt mig bekendt sælges der paa Fideikommissgodserne ogsaa Huse efter Salgsplaner, der approberes af Justitsministeren. Det vilde efter min Mening, paa Grund af Tidsforholdene, være ret heldigt, om man kjendte baade Omfanget af saadanne Salg og Værdien af de Eiendomme, som saaledes vare solgte. Den ærede Justitsminister maa jo ratificere ethvert Salg, idet Skjøderne paa det Bøndergods, der afhændes, maa indsendes til hans Underkrist, og jeg formoder derfor, at der i Justitsministeriet maatte kunne findes Oplysninger om Størrelsen af det Hartkorn, der er afhændet fra de enkelte Fideikommissgodser, og Prisen for, hvad der er afhændet. Na, mine Herrer, jeg har her atter Konferentsraad Davids til min Hjemmelsmand for, hvad jeg nu siger Dem. Denne Mand, som jo paa Grund af sin Stilling og ellers paa Grund af sin bekendte Skarpsindighed overgaar de fleste Andre i at uddrage Resultater af Tal, siger, efterat han har anstillet sine Undersøgelser, i dette Skrift, som er dateret Juni 1871 og altsaa er af nyt Datum: „Men der er vistnok endnu Adskilligt tilbage, om hvilket Forklaring kunde ønskes, f. Ex. hvoraf det kom-